

УКАЗАНИЯ

*за прилагане принципа на екологична устойчивост в контекста на
Оперативна програма “Наука и образование за интелигентен растеж”*

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪКРАЩЕНИЯ.....	2
1. ВЪВЕДЕНИЕ	3
1.1. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ.....	3
1.2. ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОП НОИР.....	4
2. НОРМАТИВНИ ОСНОВАНИЯ.....	6
3. МЕРКИ ЗА ЕКОЛОГИЧНА УСТОЙЧИВОСТ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОП НОИР	7
3.1. СЪБЛЮДАВАНЕ НА РАЗПОРЕДБИТЕ НА ЗООС	7
3.2. ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	7
3.3. ОБУЧЕНИЕ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	7
3.4. ИЗПОЛЗВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕН ТРАНСПОРТ	8
3.5. "ЗЕЛЕНИ" ОБЩЕСТВЕНИ ПОРЪЧКИ	8
3.6. ЕФЕКТИВНОСТ НА РАЗХОДИТЕ	10
4. ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ.....	10

СЪКРАЩЕНИЯ

ЕС – Европейски съюз

ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие

ЕСФ – Европейски социален фонд

ЗООС – Закон за опазване на околната среда

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

ОП НОИР – Оперативна програма “Наука и образование за интелигентен растеж”

СПОО – Списък на професиите за професионално образование и обучение

УО – Управляващ орган

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Устойчиво развитие

Устойчиво развитие означава задоволяване на нуждите на сегашните поколения, без да излага на риск способността на бъдещите поколения да посрещнат своите нужди - с други думи, по-добро качество на живот за всички, сега и за следващите поколения. Това означава пестеливо използване на природните ресурси и възстановяване на екологичното равновесие. Устойчивото развитие обвързва икономическата с екологичната ефективност от общественото производство и утвърждава принципа на равенството и справедливостта чрез повишаване на човешките възможности и гражданско съзнание. В неговите рамки се очертават три основни групи въпроси: екологични, засягащи състоянието на природното равновесие; икономически, отнасящи се до екологоемкостта на производството; и социални, свързани със стопанските и природните условия на живот на населението: заетост, образование и обучение, здраве, достъп до „здрава” природна среда, отговорно и споделено управление, както и намаляване и елиминиране на неустойчивите модели на производство и потребление.

Устойчивото развитие е всеобхватната дългосрочна цел на ЕС, заложена в Договора за ЕС. Стратегията за устойчиво развитие на ЕС има за цел да постигне продължително подобряване на качеството на живот на сегашното и на бъдещите поколения чрез създаването на устойчиви общности, които са способни ефикасно да управляват и използват ресурсите и да се възползват максимално от потенциала на икономиката по отношение на екологията и социалните иновации, осигурявайки просперитет, защита на околната среда и социално сближаване. Лисабонската стратегия беше е тясно свързана с целите на ЕС за устойчиво развитие. В рамките на стратегията ЕС 2020, държавите-членки си поставят за цел постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, включително постигане на т.нар. цели „20/20/20” в климата и енергетиката (съкращаване на емисиите въглероден диоксид с 20% в сравнение с нивата от 1990 г., увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници до 20% и намаляване на консумацията на енергия с 20%).

В процеса на програмиране на ОП НОИР целите и планираните резултати на устойчивото развитие, насърчаващи динамичната икономика с пълна заетост и високото равнище на образование, здравеопазване, социално сближаване и използване на големия потенциал за иновации, са взети в предвид. По този начин, изпълнението на ОП НОИР ще допринесе за постигането на следните ключови цели на Стратегията за устойчиво развитие на ЕС:

- **Социална справедливост и сближаване** – да насърчи демократичното, способстващо социалното включване и сближаване, с добро обществено здраве, сигурно и справедливо

общество, уважаващо основните права и културното разнообразие, създаващо равни възможности и борещо се с дискриминацията във всичките ѝ форми.

- 🌱 **Икономически просперитет** – да насърчи проспериращата, иновативна, основана на знанието, конкурентна и ефикасна в екологично отношение икономика, която осигурява висок жизнен стандарт и пълна и висококачествена заетост в рамките на ЕС.
- 🌱 **Екологична устойчивост** - да насърчи дейностите, които позитивно допринасят за защита и подобряване на околната среда, като намаляване и рециклиране на отпадъците, енергийна ефективност, повишаване информираността относно устойчивото развитие и, където е подходящо, провеждане на специални обучения, подкрепа за фокусирани върху околната среда проекти, провеждане на обучение по управление на околната среда.

1.2. Прилагане на принципа за устойчиво развитие при изпълнението на ОП НОИР

Интервенциите на ОП НОИР са фокусирани върху следните фактори, стимулиращи устойчивото развитие:

- 🌱 насърчаване научните изследвания и иновациите;
- 🌱 насърчаване на повишената заетост сред младежите;
- 🌱 намаляване броя на ранно напускащите училищата и осигуряване на високо образователно равнище на населението;
- 🌱 насърчаване на ученето през целия живот;

На ниво индивидуален проект следва да бъде спазван принципът на устойчиво развитие, като могат, когато е приложимо, да бъдат включени:

- 🌱 дейности, подкрепящи устойчивото развитие в социален аспект - създаване на равностойни стандарти за качество на живот, задоволяване на основните нужди на всички хора;
- 🌱 дейности, подкрепящи устойчивото развитие в икономически аспект – насърчаване на устойчивия икономически растеж с избягване на необратими вреди върху природните ресурси;

- дейности, подкрепящи устойчивото развитие в екологичен аспект – свеждане до минимум на неблагоприятните ефекти от човешката дейност и използване на природните ресурси по начин, който гарантира тяхното последващо самовъзстановяване. В курсовете за преквалификация и/или обучение ще бъдат включени модули по опазване околната среда и повишаване на съзнанието в тази сфера. Делът на проектите и дейностите, в които са включени един или повече компонента за повишаване информираността по отношение на околната среда ще бъде периодично следен и отчитан.

В процеса на изпълнение на ОП НОИР, УО съблюдава прилагането на принципа на устойчиво развитие предимно посредством:

- Финансиране на специални изследвания и оценки за ефективността, въздействието и възможностите за разпространение на действията, включени в принципа за устойчиво развитие;
- Предоставяне на указания и консултации за потенциалните бенефициенти и бенефициентите за формите и начините на инкорпориране на принципа за устойчиво развитие при подготовката и изпълнението на проекти по ОП НОИР;
- Инкорпориране на принципа в процеса на оценка и избор на проекти и дейности, които ще се финансират в рамките на ОП НОИР.

Доколкото ОП НОИР се съфинансира от ЕФРР и ЕСФ, проектите и дейностите, финансирани от програмата допринасят за постигането на целите на фонда, свързани със засилването на икономическото и социалното сближаване и приоритетите на Общността по отношение на необходимостта от засилване на социалното сближаване, увеличаване на производителността и конкурентоспособността и насърчаване на икономически растеж и устойчивото развитие в съответствие с чл. 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 г. В тази връзка всички финансирани по оперативната програма дейности допринасят пряко за социалното сближаване и/или икономическото развитие, като интегрална част от принципа за устойчиво развитие. Приносът на ОП НОИР по всяка приоритетна ос, основна област на интервенция и процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ е описан в самата програма и критериите за избор на операции, одобрени от Комитета за наблюдение на програмата. Кандидатите следва да аргументират съответствието на своите проектни предложения с посочените цели, което е обект на оценка в съответствие със спецификата на процедурата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Предвид факта, че дейностите, които се финансират от ОП НОИР са предимно „меки мерки“, изпълнението на програмата не оказва пряко въздействие върху околната среда. С Решение ЕО-9/11.06.2014 г. на Министъра на околната среда и водите, МОСВ изразява становище, че за тази оперативна програма няма основания за извършване на екологична оценка по реда на ЗООС. Въпреки това, в контекста на общоевропейските цели и приоритети, задължение на УО е да осигури, че всички проекти и дейности, финансирани от бюджета на ОП НОИР, няма да оказват вредно въздействие върху околната среда.

С оглед на гореизложеното, настоящите Указания са фокусирани върху прилагането на принципа за екологична устойчивост при подбора и изпълнението на проекти по ОП НОИР.

2. НОРМАТИВНИ ОСНОВАНИЯ

Настоящите указания имат за цел да дадат методически насоки за УО и бенефициентите за прилагането на принципа за екологична устойчивост при подбора и изпълнението на проекти по ОП

НОИР. Указанията се прилагат за всички дейности, финансирани от ОП НОИР, които попадат в техния обхват, при отчитане на принципа за ефективност на разходите.

Указанията са съобразени с Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета По смисъла на чл. 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, „Целите на европейските структурни и инвестиционни фондове се осъществяват в съответствие с принципа на устойчивото развитие и с действията на Съюза за утвърждаване на целта за съхраняване, опазване и подобряване на качеството на околната среда, както е предвидено в член 11 и член 191, параграф 1 от ДФЕС, като се взема предвид принципът „замърсителят плаща“.

Принципът на устойчиво развитие е част от хоризонталните принципи на оперативната програма и се отчита при програмирането, изпълнението и оценката на дейностите по ОП НОИР. По този начин, изпълнението на ОП НОИР допринася за постигането на следните ключови цели на Стратегията за устойчиво развитие на ЕС: социална справедливост и сближаване, икономически просперитет и екологична устойчивост.

3. МЕРКИ ЗА ЕКОЛОГИЧНА УСТОЙЧИВОСТ НА ДЕЙНОСТИТЕ ПО ОП НОИР

3.1. Съблюдаване на разпоредбите на ЗООС

При изпълнението на процедурите и дейностите на ОП НОИР е задължително бенефициентите, техните партньори и подизпълнители да спазват разпоредбите на ЗООС и свързаната с него нормативна уредба.

3.2. Третиране на отпадъците

При изпълнение на дейности, финансирани по ОП НОИР, бенефициентите, техните партньори и външни изпълнители, следва да спазват всички изисквания свързани с третирането на отпадъците и в частност по отношение на опасните отпадъци. Когато е възможно, бенефициентите, техните партньори и външни изпълнители, следва да прилагат разделно събиране на отпадъците и да ги предоставят за рециклиране.

3.3. Обучение за опазване на околната среда

За опазването на околната среда е необходима подкрепата и активното участие на всички групи от населението. Формирането на нови модели на поведение на обществото е стратегическа цел, заложена в Националната стратегия за околна среда 2009 – 2018 г., разработена от Министерство на околната среда и водите. Изграждането на система за обучение ще допринесе за правилното разбиране на обществото за екологичните проблеми и за опазването на средата, в която живеем.

В рамките на професионално обучение и/или практическо обучение в реална работна среда по професионални направления с код по СПОО 44, 52, 54, 58, 62, 64, 72, 81, 84, 85 и 86 (за професии с код 861020), финансирани по ОП НОИР, като задължителен елемент, следва да бъдат включени модул/модули, свързани с борбата с изменението на климата, устойчивото производство и

потребление, ефективно използване на ресурсите, опазване на природата и околната среда, управлението на отпадъците и др. За обученията по останалите професионални направления включването на такива модули е препоръчително.

В допълнение, в рамките на процедури за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОП НОИР, по които се финансират обученията за придобиване на ключови компетенции, при положение, че в одобрените от Комитета за наблюдение критерии за избор на операции не са заложили ограничения, на бенефициентите следва да се предостави възможност да включват в проектните си предложения, обученията, свързани с опазване на околната среда.

3.4. Използване на обществен транспорт

От изключителна важност за екологичната устойчивост е намаляване на отрицателното въздействие на транспорта върху качеството на околната среда.

С цел насърчаване използването на транспорт с по-ниски емисии на парникови газове при изпълнението на дейностите, финансирани по ОП НОИР следва да се изплащат разходи единствено за обществен транспорт (включително транспортни разходи за командировки и разходи за транспорт на целевите групи, свързани с изпълнението на дейностите по проекта), като изключение от това правило са допустими единствено, когато подходящ обществен транспорт не е наличен или използването му ще постави под риск изпълнението на дейностите. Във всеки един случай, в който се прилагат упоменатите изключения, бенефициентът следва да обоснове надлежно необходимостта от това.

3.4.1. Предимство на релсовия транспорт

В случаите, в които е възможно, по ОП НОИР следва да се финансират разходи за релсов обществен транспорт с приоритет пред автомобилния транспорт.

3.5. „Зелени” обществени поръчки

Принципът за „зелени” обществени поръчки, съобразени с околната среда, е подход, чрез който се включват екологични критерии във всички етапи на процеса на провеждане на обществената поръчка, като по този начин насърчават разпространението на екологични технологии и разработването на екологосъобразни продукти. Този подход също така спомага за търсене и подбор на резултати и решения, които през целия си жизнен цикъл оказват най-малко въздействие върху околната среда. Увеличаването на броя на „зелените” обществени поръчки е заложило в Стратегията за устойчиво развитие на Европейския съюз.

Посочените по-долу изисквания се прилагат при избор на изпълнител както по реда на Закона за обществените поръчки и свързаната подзаконова нормативна уредба, така и по реда на Постановление № 118 на МС от 20.05.2014 г. за условията и реда за определяне на изпълнител от страна на бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския фонд за морско дело и рибарство, Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм. Отбелязаните критерии трябва да бъдат доказани като носят символ за опазване на околната среда или по друг подходящ начин. Примерните означения включват:

продуктът е в съответствие с общите предписания за здравето, безопасност и защитата на околната среда, посочени в директивите за CE маркировката

продуктът е произведен в съответствие с изискванията, определени от Генерална дирекция „Околна среда“ на Европейската комисия за използване на символа „Европейски еко-етикет“

продуктът е произведен от рециклирани материали или подлежи на рециклиране

продуктът е произведен от материали, които подлежат на рециклиране

3.5.1. Закупуване на консумативи и материали

В случаите на възлагане на обществена поръчка за доставка на канцеларски материали е необходимо в технически спецификации да бъдат заложили екологични критерии, а именно: доставка на рециклирана хартия и пликосе, опаковане в рециклирани картонени кутии, коректор без съдържание на трихлороетан, лепило без съдържание на разтворители.

Ако е приложимо, при закупуване на материали и консумативи, същите следва да подлежат на рециклиране и след употребата им да не водят до замърсяване на околната среда.

3.5.2. Закупуване на оборудване и обзавеждане

В случаите на избор на изпълнител за доставка на оборудване и/или обзавеждане екологичните критерии, които следва да бъдат заложили в техническите спецификации, когато е приложимо са: икономично потребление на енергия (висок енергиен клас), ниско ниво на шум, ниски допълнителни разходи, наличие на резервни части за дълъг период след доставката на продукта, ниски емисии и замърсяване, икономични критерии по отношение на отпадъците (дълъг живот, повторна употреба, използваемост и възможност за ремонт).

3.5.3. Наем и закупуване на транспортни средства

Закупуването на транспортни средства в рамките на проекти, финансирани по ОП НОИР, следва да се допуска единствено в изключителни случаи и при положение, че разходите за това не надвишават разходите за наем на съответния автомобил за периода на изпълнение на преките дейности по проекта, за които е необходим.

Наемът на транспортни средства по проекти, финансирани по ОП НОИР, също е допустим единствено в изключителни случаи и при положение, че изпълнението на дейностите, за които е необходимо съответното транспортно средство, не може да бъде осъществено с обществен транспорт или се наема специализиран транспорт, съобразено със специфичните потребности на целевите групи (например хора с двигателни увреждания).

И в двата случая бенефициентът следва да обоснове надлежно необходимостта от закупуването/наема на съответното транспортно средство.

При закупуване/наем на транспортни средства същите следва да отговарят на екологичните норми по стандарт Евро 4 или по-нов и да бъдат снабдени с катализатор на отработените газове.

Допустимо е закупуване/наем единствено на леки автомобили с работен обем на двигателя до 1 800 см³.

3.6. Ефективност на разходите

Разпоредбите на т. 3.4 и 3.5 се прилагат единствено при положение, че прилагането им не води до повишаване на свързаните разходи с повече от 15 % спрямо аналогичните разходи за алтернативи, които не съответстват на изискванията на настоящите Указания.

4. ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. Настоящите Указания се прилагат за всички договори за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОП НОИР, сключени след датата на тяхното утвърждаване

§ 2. Настоящите Указания са задължително приложение към насоките за кандидатстване и ръководствата за бенефициентите за изпълнение на проекти по схемите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по ОП НОИР

§ 3. Промени в настоящите Указания се извършват с последващи Указания на Управляващия орган.